

Nuttig besef van zondigheid

Oude christelijke denkers drukken ons met de neus op het menselijk tekort.

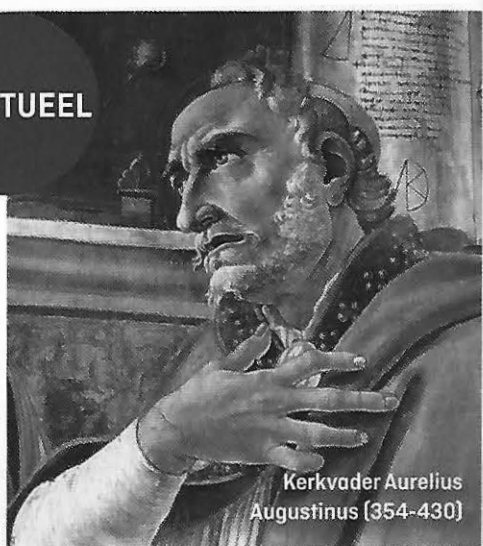
Gerry van der List

Het lijkt een trend: managers wijzen op de waarde van de inzichten van vooraanstaande christelijke denkers uit het verleden. Zo zijn er studies verschenen over christelijk management volgens de regels van Benedictus (480-547), de vader van het kloosterleven, en over de actualiteit van de Spaanse geestelijke Ignatius van Loyola (1491-1556) als crisismanager.

In deze trend past ook een boek van vijf academici, onder wie de bekende hoogleraar kerkgeschiedenis Paul van Geest. Zij vestigen in *De onvolkomenheid van de mens & het streven naar perfectie* vooral de aandacht op de denkbeelden van Aurelius Augustinus (354-430). Zij prijzen de buitengewoon invloedrijke kerkvader aan omdat hij zeventien eeuwen geleden al de fundamentele formuleerde voor 'menswaardig leiderschap'.

Dit zou uitgaan van de *homo dignus* (de waardige mens) en niet van de *homo economicus*. Wat in de praktijk betekent dat wordt gestreefd naar 'bevredigende winst' in plaats van naar 'maximale winst' en dat een organisatie de samenleving dient in plaats van gebruik te maken van de omgeving.

Het is wellicht een beetje vergezocht om terug te grijpen op een vroegchristelijke denker voor de verdediging van een tamelijk idealistische vorm van management. De vraag is ook of ze bij Philips en Shell anders gaan opereren als ze lezen dat ze zich moeten laten leiden door *philia* en *eros*. Bij de eerste vorm van liefde draait het om verbondenheid en gemeenschapszin, bij de tweede om zelfexpressie en individuele ontplooiing. Grappig is wel om te zien hoe de geschriften van een kerkvader worden ingezet om een modieus en enig-

Kerkvader Aurelius Augustinus (354-430)

zins linksig aandoend ontplooiingsdenken te propagieren.

Maar Van Geest en co maken wel duidelijk dat bestudering van het werk van de grote christelijke denkers leerzaam kan zijn. Het drukt de lezers met de neus op het menselijk tekort. Augustinus in het bijzonder getuigde van een diep besef van de menselijke onvolmaaktheid. Zijn persoonlijke ervaringen speelden daarbij wellicht een rol. De latere bisschop en heilige leidde een losbandig leven voordat hij, onder invloed van de Heilige Schrift, koos voor een bestaan van studie en ascese.

In zijn literaire meesterwerk *Confessiones* (Belijdenissen) gaf hij uiting aan zijn onzekerheden.

Het bewustzijn van de eigen onvolmaaktheid kan een helende werking hebben, leerde Augustinus. Het biedt de mogelijkheid tot berouw en genade.

Het christendom is door-drongen van het besef van wat met een ouderwetse term zondigheid wordt genoemd. Soms gaat dit wel erg ver. Een buitenstaander die een dienst van orthodoxe protestanten bijwoont, keert depressief huiswaarts. Hij hoort alleen maar over de nietigheid van de mens en diens aangeboren neiging tot het kwaad.

Maar dit besef heeft nut. Het biedt tegengewicht tegen een naïef vooruitgangsoptimisme dat uitgaat van de menselijke goedheid. Het Verlichtingsdenken ging samen met een haast onbeperkt vertrouwen in de mogelijkheden van de ratio om de samenleving naar eigen believen in te richten. Van de christelijke denkers valt op te steken dat alleen de menselijke tekortkomingen al nopen tot een voorzichtige en bescheiden aanpak bij het leidinggeven aan maatschappelijke organisaties.

Het besef van de eigen onvolmaaktheid kan helende werking hebben